

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Karla Šimra

Proměny diakonie v Českobratrské církvi evangelické v teologické reflexi

Oponent: doc. Jindřich Halama, Dr., vedoucí katedry teologické etiky UK ETF

Disertační práce kolegy K. Šimra, předložená v červnu 2018 na katedře filosofie a religionistiky Teologické fakulty JČU v Českých Budějovicích, se záslužně zaměřila na doposud značně opomíjené pole teoretické reflexe diakonické a charitativní práce v naší zemi.

Autor v ní ve třech kapitolách předkládá postupně teologickou a sociálněvědnou analýzu pojetí diakonie (1), rozbor vývoje postojů k diakonii v ČCE (2) a pokus o syntetické zpracování shromážděných poznatků, jejich aplikaci na současný stav diakonické práce a formulace základních tezí možného nového uchopení pojetí diakonie.

Formálně je práce velmi zdařilá, překlepy či drobná přehlédnutí v textu nejsou ani časté, ani hrubě rušivé, pro případnou korekturu uvádím stránky, kde jsem je potkal: (str. 13, 15, 16, 18, 22, 25, 26, 34, 40, 56, 59, 79, 82, 86, 88, 99, 102, 106, 107, 110, 113, 114, 130, 143). Na stránkách 69-71 chybí čísla stran.

Drobné nepřesnosti se vyskytují ve jménech:

švýcarský teolog Arthur Rich nemá s s angličtinou nic společného, genitiv tedy Richa, nikoli Riche (28).

Zřejmý překlep, ale mnohokrát zopakovaný, je ve jméně Lienhard (32n, v bibliografii vždy správně). A konečně u autora Starnitzkeho je užit gen. Starnitzka (80aj.). U Nietzscheho bychom na to ani nepomysleli.

Nekorektně je uvedena 3. osoba plurálu sloves vědět (ví – 41, 45 – správně vědí) a vycházet (vychází – vycházejí 108).

Konečně za chybné mám označení „částečně se překrývající kružnic“ (100) - geometricky správně jde o kruhy (plocha, nikoli čára).

Styl a jazyk práce je velice dobrý, formulace jasné a srozumitelné, přeložené citace z němčiny oponent nekontroloval s originálem, ale zdají se být zdařilé, rozhodně nebudí nikde podezření z nepochopení originálu nebo rozpaky co do významu.

Přesto se najdou sporná místa:

na str. 42 mluví autor o civilní orientaci – patrně má na mysli civilní interpretaci, která se v 50. a 60. letech poměrně intenzivně diskutovala mezi evangelickými teology. Orientace by se pojila spíše s adjektivem „nová“.

Str. 40 - „aby se sociální a politická aktivita křesťanů nestala pouhým prostředkem služby ke spáse“ – tady je autorův záměr srozumitelný z kontextu, tato formulace je však nepřesná. Záleží jistě na pojetí termínu „spása“, přesto bychom mohli být šťastni, kdyby naše sociální a politické aktivity byly prostředkem k ní. Jde tu patrně o zneužití sociálních a politických aktivit pro náboženskou agendu.

Na str. 55 popisuje autor systémové vztahy: „k sobě samému, k ostatním dílčím systémům a k sobě samému“ - ne zcela jasné, totéž se zdá na str. 60 formulováno srozumitelněji, patrně by sneslo ediční zásah.

Konečně na str. 105 čteme, že „rituály patří k situacím umírání, smrti a truchlení“, což je jistě pravda, ale takto budí dojem, že patří výlučně sem, což pravda není.

Poznámkový aparát práce je obsáhlý (přes 650 poznámek), pečlivě a přitom úsporně zpracovaný. I tady se najde drobné zaváhání - odkaz slovem „tamtéž“ v pozn. 40 neodkazuje na předcházející poznámku, ale na pozn. 38; ještě větší odstup je mezi odkazem „tamtéž“ v pozn. 43, přičemž zdroj je v pozn. 27 (mohlo nastat přepracováním textu v počítači).

Bibliografie je odpovídající disertační práci, použitých zdrojů je na 200, přičemž pokrývají dost reprezentativně pojednávanou oblast. Jsou to zdroje převážně německé, anglicky je tu jen Kjell Nordstokke a z anglického prostředí Grace Davie (použit je česky vydaný text).

Vzhledem k zaměření práce a úzkému spojení mezi českým a německým prostředím právě i v diakonii však lze tuto volbu dobře zdůvodnit. Další perspektiva, kterou by vnesla odborná literatura anglická nebo skandinávská, by práci patrně přetížila nebo odváděla jiným směrem – pokus rozšířit pohled tímto směrem budiž ponechán budoucím badatelům.

Obsahově autor práci výborně zvládl jak metodicky, tak z hlediska přiměřených rozsahů.

Nejobširnější první kapitola předkládá systematicky teologickou reflexi tématu – biblicky, historicky i systematicky. Nepřináší tu žádné objevy, ale je třeba vysoce ocenit uváženou volbu zdrojů, utříděný a velmi přehledný způsob jejich interpretace a přesnou a kultivovanou formulaci jednotlivých přístupů.

(Přehlednost patří k autorovým velkým přednostem – vzorně zpracovaná přehledná tabulka na str. 139 je toho příkladem)

Zhruba stejný prostor je věnován přiblížení teorie sociálních systémů a jejich aplikace na společenské funkce náboženství a církve, zvláště pak sociálních aktivit církví. V této kapitole autor prokazuje, že dobře zvládl problematiku a využil k tomu řadu základních zdrojů (především práce Luhmannovy). Pracuje sice hojně i s druhotnou literaturou (dokonce přes ni občas cituje některé autory), ale pro účely této práce se mi zvolený postup jeví jako plně oprávněný a vyhovující.

Jakkoli se Luhmannova teorie v českém prostředí již dávno zabydlela, její relevance pro sociální aktivity církví (charita, diakonie) je tu zpracována systematicky poprvé.

Totéž je možno říci o kapitole druhé, že totiž systematický přehled pojetí diakonie a postojů k jejím formám, jak se vyvíjely v české evangelické církvi zvláště v posledních 30 letech, je prací původní, pečlivou a samozřejmě přínosnou. Vyhledání a setřídění porůznu roztroušených materiálů, včetně zdrojů archivních – a zpracování rozhovorů s „pamětníky“ je nedocenitelnou pomocí pro každého, kdo se bude chtít teologií diakonie u nás napříště zabývat.

Závěry, které autor formuluje, jsou přesvědčivé, ba inspirující. Nutnost rozlišení rovin, v nichž se komunikace mezi křesťany a společnostmi uskutečňuje, jako základ imperativu nepokoušet se veškerou sociální službu křesťanů převést na společného jmenovatele, je výzvou, kterou je třeba slyšet a důkladně se jí zabývat. Dodnes ne zcela ujasněný vztah mezi instituční diakonií,

osobní neinstituční křesťanskou službou v církvi i mimo ni a diakonátem jako službou, o níž nepochybujeme, ale nevíme si s ní rady, zde dostává možnost využít připravenou reflexi, navázat na ni a hledat další cestu.

Ostatně jde o problém nejen český, častý povzdech v německém prostředí, že přinejmenším evangelické církvi hrozí reálně redukce její služby na sociální aktivismus (str. 62), to dokládá.

Otázka, na kterou by oponent rád dostal obšírnější odpověď, je právě role diakonátu, možné způsoby jeho využití, profilace. Jak by mohl či měl tento „spojující článek“ fungovat v diakonické službě církve.

Celkové hodnocení:

Šimrova práce je kvalitní, prokazuje jak metodické zvládnutí látky, tak schopnost systematické práce a dobré syntetické zpracování získaných informací. Formálně je na dost vysoké úrovni, z hlediska tematiky ji pak lze považovat za průkopnickou a rozhodně je vysoce aktuální.

Závěry, které autor předkládá, jsou z rodu těch, které by neměly zůstat ležet v knihovně, ale měly by být k dispozici těm, kdo se tematikou zabývají, ať teoreticky nebo prakticky.

Předloženou disertační práci jednoznačně doporučuji k obhajobě.

V Jindřichovicích pod Smrkem

2. 9. 2018

doc. Jindřich Halama, Dr.